

El festí literari de Mathias Enard

Carles Montpart Tura

Ja fa anys que cada nova obra de l'escriptor francès Mathias Enard és traduïda i celebrada entre nosaltres com la nova baula d'una cadena del que a hores d'ara ja constitueix una obra literària solidíssima. La seva última novel·la, El banquet anual de la confraria d'enterraments, ens dona peu a comentar la trajectòria d'aquest autor.

L'atracció d'Orient

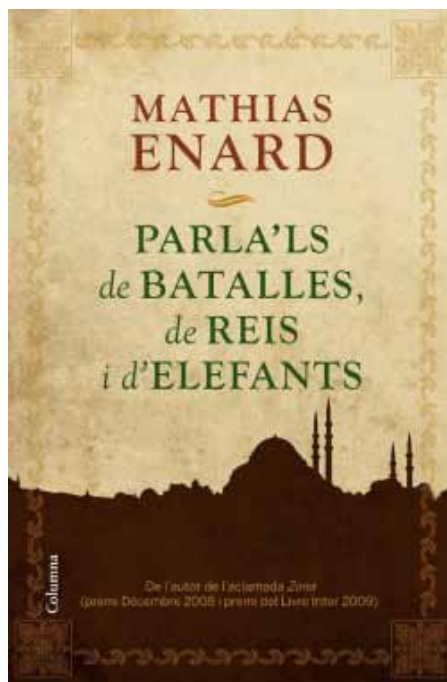
Mathias Enard (Niort, 1972) es va formar a l'École du Louvre i va estudiar àrab i persa. Després de llargues estades a diversos països de l'Orient Mitjà, s'instal·la a Barcelona, on resideix des de l'any 2000. Ha dirigit diverses revistes culturals, ha traduït una obra del persa i una altra de l'àrab i també ha impartit classes d'àrab a la Universitat Autònoma de Barcelona. Entre els anys 2005 i 2006 va ser escriptor resident de Villa Medici. Enard parla fluidament tant català com castellà.

La seva primer novel·la, *El tret*

perfecte (Pagès Editors, 2004, traducció de Josep Tarragona) va ser distingida amb dos guardons de gran prestigi al món literari francès, el Premi Edmée de la Rochefoucauld i el Premi Cinc Continents de la Francofonia 2004 com a millor novel·la publicada als països de llengua francesa. En aquest text Enard ens presenta la història d'un franc tirador —un home amb un caràcter complex i pertorbador— en el marc d'una guerra civil en un país indeterminat que molt bé podria ser el Líban. La novel·la següent, *Remuntar l'Orinoco* (Pagès Editors, 2006, traducció d'Amàlia Prat) va ser adaptada al cinema per Marion Laine en la pel·lícula *A coeur ouvert*.

Una primera consagració literària de Mathias Enard, però, es va produir amb la publicació de *Zone* (Actes Sud, 2008), novel·la no traduïda al català (*Zona*, en traducció al castellà de Robert Juan-Cantavella, La otra orilla, 2009), i que constitueix un autèntic *tour de force* literari: cinc-centes pàgines escrites a través d'una sola frase en primera persona i amb molts pocs signes de puntuació. Un llibre farcit de referències històriques i culturals que suposa un autèntic repte al lector que s'hi aproxima. D'entre la multitud de temes que planteja la novel·la en

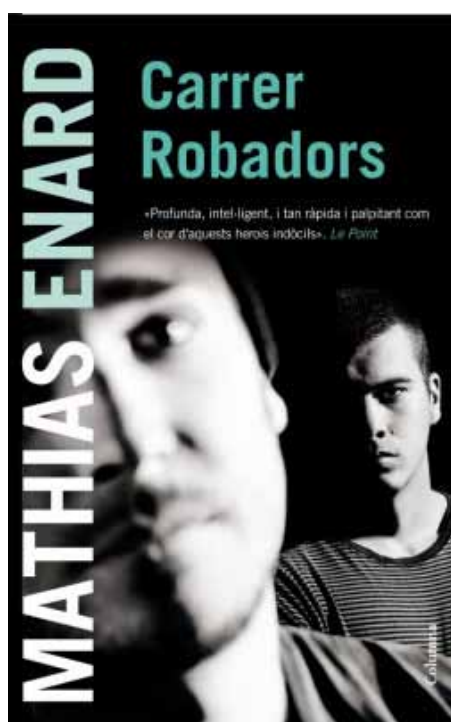
Mathias Enard

destaquen alguns que esdevindran permanents en tota l'obra d'Enard: la contraposició entre Orient i Occident i entre cristianisme i islamisme; l'omnipresència i la inutilitat de la guerra; l'odi i l'amistat entre persones i pobles o la dicotomia entre les aspiracions individuals enfront de les col·lectives. L'obra va obtenir els premis Décembre i Livre Inter.

En contrast amb *Zone*, la següent obra d'Enard és una novel·la breu, *Parla'ls de Batalles, de*

Reis i d'Elefants (Columna, 2011, traducció de Mercè Ubach), que ens presenta l'improbable viatge que va fer Michelangelo Bounarroiti l'any 1506 per atendre l'encàrrec que li havia fet el soldà Baiazet II de dissenyar un pont sobre el Corn d'Or. Miquel Àngel abandona Roma, enemistat amb el papa Juli II, que li escatima els seus honoraris, i s'instal·la a la màgica i tolerant Constantinoble, on l'artista descobrirà els plaers d'Orient: els perfums, les espècies, les arts, la llum, la música i també l'amor, a

través de l'ambigua relació amb un personatge del qual el lector no acaba sabent si és un home o una dona. El llibre és de lectura molt amena —es llegeix d'una tirada— i està constituït per capítols molt curts que tot sovint prenen el caire de breus contes orientals. Aquesta obra va obtenir, entre d'altres, el Premi Goncourt dels estudiants i el premi del Llibre de Poitou-Charentes. En relació al simbolisme que suposa plantejar una trama narrativa a partir de l'encàrrec de la construcció d'un pont entre

Orient i Occident, Mathias Enard feia les següents reflexions: "Estic convençut que tot i la dificultat de les nostres relacions encara hi ha esperances d'acostament entre el nord i el sud del Mediterrani. Quatre mesos després que acabés la novel·la van començar a produir-se les revolucions antiautoritàries en un món àrab que fins llavors havíem contemplat com una cosa inamovible. [El llibre] No conté cap missatge ni ensenyances, però sí preguntes. ¿Val la pena seguir considerant-nos fortaleses inexpugnables i tancades davant dels que vénen de fora? ¿No hauríem d'acceptar simplement que fins i tot dins d'Europa hi ha hagut experiències totalment diferents com l'islam als Balcans, l'imperi turc davant de Viena i els àrabs a Espanya?" (Entrevista a *El Periódico*, 13-5-2011).

Una novel·la barcelonina

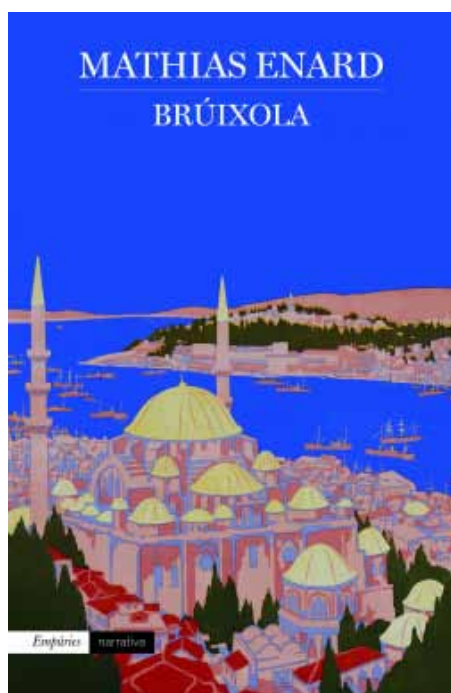
A continuació Enard publica, amb poc temps de diferència, dues novel·les més. Una, *L'alcohol i la nostàlgia* (Columna, 2012, traducció de Mercè Ubach), descriu el viatge que Mathias, el protagonista, fa a bord del Transsiberià per acompanyar les despulles del seu amic Vladimir fins al seu poble natal. Serà un llarg trajecte de tres mil quilòmetres a través de paisatges i records que ens endinsaran en la complexa història de Rússia. L'altra, *Carrer Robadors* (Columna, 2013, traducció de Mercè Ubach), explica la història de Lakhdar, un noi de Tànger a qui la vida acabarà portant fins al Raval de Barcelona, concretament al carrer Robadors. El context històric en què se situa el relat és el que s'ha anomenat la "primavera àrab", és a dir, la sèrie d'aixecaments, manifestacions i protestes contra l'atur i les restriccions polítiques de diversos països àrabs que es va produir entre els anys 2010 i 2011. Com és sabut, aquest procés va començar a Tunísia i va continuar a Egipte i a Líbia, països on es va produir l'enderrocament dels governs del moment. El moviment, però, tot i que es va estendre a molts altres llocs, en general va acabar amb repressió i respostes violentes per part de les autoritats. De fons, Enard també deixa entreveure el moviment dels indignats que en aquesta mateixa època es desenvolupava a tot Espanya i que va tenir la plaça Catalunya com el seu epicentre a Barcelona.

A *Carrer Robadors* el lector descobrirà un Marroc diferent del que coneixem quan el visitem com a turistes —amb la permanent aspiració del joves de creuar l'Estret de Gibraltar—, i on la seducció

de les propostes integristes i els primers atemptats es van produint cada cop més sovint, i també una Barcelona vista amb els ulls d'un noi marroquí que ha après francès llegint novel·les policiaques i que atret per un amor poc consolidat i per una esperança de vida millor, acabarà enfrontant-se a un dilema ètic i vital que, per a sorpresa del lector, no es resoldrà fins a les darreres pàgines del llibre. La descripció que Mathias Enard fa de la ciutat i del barri del Raval d'aquells anys, a través dels ulls del protagonista, és realista i molt crítica: "Els més pobres sobreviuen gràcies als turistes, la ciutat sobrevivia gràcies als turistes, en volia cada vegada més, n'atreia cada vegada més, augmentava el nombre d'hotels, de pensions, d'avions per portar més ovelles a esquilar [...] Naturalment, Barcelona era diferent, era la democràcia, però intuïes que tot plegat estava a punt de trontollar, que no calia gran cosa perquè el país sencer caigués també en la violència i l'odi, que després vindria França, i al darrere Alemanya, que tot Europa cremaria com el món àrab" (p. 240-241). *Carrer Robadors* va obtenir els premis "Llista Goncourt: l'elecció d'Orient", el premi de l'Acadèmia Literària de Bretanya i el premi País del Loira.

Consagració definitiva

Amb la novel·la *Brúixola* (Empúries, 2016, traducció de Jordi Martín Lloret), Mathias Enard obté el premi Goncourt, el més prestigiós de les lletres franceses. Es tracta d'un elaboradíssim relat en què l'autor planteja en tota la seva complexitat el que potser és el tema principal de tota la seva obra: les intricades relacions entre Orient i Occident. Franz Ritter, un musicòleg enamorat d'Orient, passa revista al llarg de tota una nit d'insomni a la seva vida, als països i les ciutats que l'han acompanyat, i es qüestiona la relació amb la Sarah, el seu amor impossible. Com és habitual en Enard, la novel·la és farcida de referències històriques, geogràfiques, culturals i literàries, elements que converteixen el text en una font inesgotable de propostes per aprofundir en una quantitat quasi infinita de fils narratius. Aquesta densa forma narrativa —que ve servida sovint amb una sintaxi complexa—

ha fet que sovint s'hagi titllat l'autor d'"erudit", qualificatiu que Mathias Enard sovint rebutja, tot i que sempre ha manifestat que la documentació per a les seves novel·les li ocupa molt més temps que la redacció pròpiament dita.

Brúixola és una novel·la de múltiples lectures que proposa al lector un viatge per tots els significats que ens pot suggerir l'Orient o l'orientalisme. Un viatge que és geogràfic i cultural però que també és interior. Toni Sabater en feia aquesta valoració al diari digital *Culturplaza* (7-5-2019): "Llibre immens, extenuant, a vegades hipnòtic, la relativa dificultat de la seua lectura (dificultat per la densitat narrativa, però també pels escassos descansos, com correspon al relat d'un flux de pensament d'una nit d'insomni terminal) es veu sobradament compensada per la mirada de conjunt, pel resultat agraït i generós i la valoració que deixa el seu record, el cabal enorme de savieses variades que Mathias Enard ens regala sense por a l'excés ni a les modes literàries, autèntic i genuí com els contes fabulosos que ens parlaven, quan érem xiquets i el món un tresor per descobrir, del fastuós Orient i les seues meravelles".

El darrer festí literari

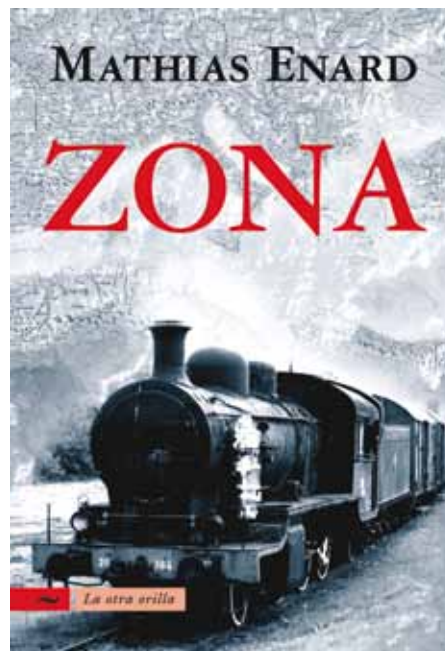
L'última novel·la de Mathias Enard, *El banquet anual de la confraria d'enterraments* (Empúries, 2020, traducció de Jordi Martín Lloret) torna a ser un altre festival literari de l'autor de Niort. En aquest cas l'escriptor retorna al nord-oest de França, lloc d'on és originari, i ens hi situa un relat que partint d'una anècdota ben contemporània, el treball de camp que fa el jove

antropòleg David Mazon per a la seva tesi doctoral —i del diari personal que relata aquesta estada—, ens acabarà duent per tota la història de França. Instal·lat al fictici poblet de La Pierre-Saint-Christophe, a la zona del Marais-Poitevin, David Mazon intentarà endinsar-se en un món rural que desconeix i que difícilment li serà comprensible. De la mà de l'autor, però, el lector es veurà arrossegat a presenciar tot un seguit d'històries ocorregudes en temps pretèrits protagonitzats per les reencarnacions d'alguns dels personatges actuals. La Roda (del temps) és el gran protagonista del llibre, i, ens ve a dir Enard, allà on sembla que no hi passa mai res, hi tenim condensada tota la història d'un país. L'autor ho expressa amb aquestes paraules: "Tots els humans tenim un destí únic, tots els destins estan enllaçats d'alguna manera i, al final, la història és només una, la del planeta. Això és una mica el

que intento retratar al llibre. Com partint d'un lloc petit, sense molta rellevància a priori, es pot arribar a l'universal, però d'una forma extraordinàriament concreta".

La part central del llibre, però, la constitueix la detallada i pantagruèlica descripció del banquet anual que organitza la confraria d'enterraments i que dura tres dies. És aquí on la mestria literària i lingüística de Mathias Enard pren tota la seva volada en un relat que, per primer cop en la seva obra, l'autor reconeix que té una finalitat clara de divertir el lector. La riquesa en la descripció de les menges i de les begudes, i la profusió d'històries i reflexions que s'aboquen al llarg del banquet, fan d'aquesta part de la novel·la un autèntic festí literari que la magnífica traducció de Jordi Martín Lloret, cal remarcar-ho, ens fa molt més apetitós. La narració general que presenta el llibre ve contrapuntada per uns breus capítols que sota l'epígraf de "Cançó" són reelaboracions de cançons populars franceses convertides en petites faules independents.

El banquet anual de la confraria d'enterraments també planteja el tema ben actual de la situació de la pagesia i de la ramaderia a França i, per extensió, a tot Europa. Alguns dels protagonistes de la novel·la, i el mateix David Mazon també ho esdevindrà, són persones preocupades per dur a terme una explotació sostenible dels recursos naturals i per intentar viure una vida digna allunyada de les grans aglomeracions urbanes. Mazon ho expressa cap al final de la novel·la amb aquesta irònica contundència: "Perdó, però estic segur que al camp

es carda més bé que a la ciutat. S'és més lliure; hi ha la inspiració de l'orgia contínua de la natura, la disbauxa de reproduccions, els insectes, les gallines, els conills, els cabirols, les bosquines o les plantes enfiladisses. Aquells milers de milions de copulacions constants t'envaeixen. A la ciutat, en canvi, es pateix d'una sexualitat de plantes greixoses o de cotxes de bombers. A París es té el coit haussmannià o es copula tocant el clàxon com un conductor d'Uber". (p. 412).

En un to més seriós, l'autor de Niort declarava al diari *Ara*: "El poder és a les ciutats i això ha generat desequilibris. Però no hi ha ciutat sense camp i a la inversa, tot està lligat. A França molta gent està fugint en massa de les ciutats. Quan estàs tancat, la vida a la ciutat és molt dura i ara ens n'hem adonat". Mathias Enard ha explicat que l'elaboració d'*El banquet anual de la confraria d'enterraments* l'ha acompanyat al llarg de més de deu anys. El resultat, una novel·la amb el punt d'excessiu que tenen moltes de les obres d'Enard, però que segur que farà les delícies dels seus lectors més fidels.

www.cooperativa70.coop

C. Font i Boet, 7
08140 Caldes de Montbui

Tel.: 93 865 45 30

A/e. coop70@cooperativa70.coop